

Якія пачуцці звязваюць вас з радзімай? Вы жывяце тамсама, дзе нарадзіліся, і хочаце тут застацца навечна? Вы з'ехалі з роднага кутка і цяпер вас цягне назад? Вы ненавідзіце гэтую правінцыйнасць і ніколі ў жыцці больш не жадаеце бачыць бацькоўскі дом? А што вы ведаеце пра сваю радзіму? Што ўвогуле для вас ёсць радзіма? Мова бацькоў? Магілы дзядоў? Бабуліны казкі? Сябры дзяцінства? Успаміны шчаслівага і бесклапотнага юнацтва? Крыўды і фобіі, настолькі вялікія, што застануцца з вамі да канца жыцця?

Дом, радзіма, айчына, родны кут — называйце як хочаце, але неахопная і няўхопная сутнасць не зменіцца. Гэты феномен мае сапраўды глабальны характар, хоць і раздумваем мы пра радзіму звычайна ў катэгорыях вельмі канкрэтных. Гэтая глабальнасць урэшце і падштурхнула мяне адысці ад маёй уласнай традыцыі ўкладання «нацыянальных» нумароў «ARCHE», у якіх я імкнуўся з усіх магчымых бакоў паказаць актуаліі, мінуўшчыну, культуру паасобных краінаў ці рэгіёнаў, і засяродзіцца на наднацыянальнай з'яве, якую назваў бы «адчуваннем радзімы».

Інакш кажучы, у гэтым нумары сабраныя матэрыялы, якія так ці інакш рэфлектуюць над тэмай роднага дому ці прынамсі нейкім бокам датыкаюцца яе. Дому свайго ці чужога. У Беларусі, у Еўропе, Амерыцы ці Афрыцы. Бо пачуцці не маюць межаў. І з такой сусветнай глабальнасцю звязаная яшчэ адна незвычайнасць гэтага нумара: рубрыкацыя ў ім зробленая зусім не паводле навуковых ці літаратурных жанраў публікаваных матэрыялаў. Бо і верш, і эсэ, і гістарычны артыкул, у якіх асэнсоўваецца, скажам, тэма выгнання, — гэта хоць і розныя тэксты, па-рознаму напісаныя, але напісаныя пра сутнасна адно і тое ж. Вось жа, для рубрыкацыі мы аб-

ралі тэматычны падыход. А каб вавілонскае змяшэнне мастацкіх ды навуковых жанраў было поўным, то мы вырашылі яшчэ і візуальна ўразнастаіць часопіс: акрамя звыклага, збольшага фатаграфічнага, суправаджэння паасобных тэкстаў, старонкі выдання аздабляюць і мастацкія здымкі маладзечанскага фатографа Сяргея Лескеця, а таксама графічныя працы Ганны Крук.

Адкрывае часопіс раздзел «Дэфініцыя», і адзіны змешчаны ў ім тэкст — «Літаратура і эміграцыя» Рабэрта Баланьё — ёсць спроба вызначэння тытульнага панятку гэтага нумара «ARCHE»: што ёсць родны дом і дзе ён знаходзіцца.

У рубрыцы «Мой родны кут» сабраныя тэксты, якія выразным чынам выяўляюць пачуццёвае стаўленне да радзімы. Пачуцці гэтыя — зусім не абавязкова цёплыя, таму радок, абраны назвай раздзела, мы можам скончыць не толькі хрэстаматыйна «як ты мне мілы», але нават «як ты мне ненавісны».

«Айчына мая і твая» — гэта Беларусь, у якой, як стандартна паведамяюць энцыклапедычныя даведнікі, пражываюць «прадстаўнікі больш як ста нацыянальнасцяў». Сто ці не сто, але — акрамя саміх беларусаў — палкі або габрэі на нашых абшарах зусім не чужыя. І культура Беларусі толькі ўзбагаціцца, калі прыме да сябе — прынамсі ў перакладах — прозу Чарнышэвіча, Юрэвіча ці Севелы.

«Развітанне з радзімай» — гэтая назва раздзела гаворыць сама за сябе. Адно ўдакладненне: развітанне можа мець не толькі прасторавы вымер (маю на ўвазе эміграцыю ці выгнанне), але і часавы, бо імклівыя змены ў часе нават на працягу жыцця аднаго чалавека трансфармуюць прастору вакол яго да непазнавальнасці. Калі ж такія змены адбываюцца асабліва гвалтоўна і мы паглядзім на іх з перспектывы жыцця некалькіх пакаленняў, з пазіцыі памяці роду, то пэўная тэрыторыя, на жаль, можа дарэшты страціць сваю адметнасць і адчуваць саму сябе. Гэта ўжо выпадак тэкстаў, сабраных у рубрыцы «Чужая бацькаўшчына» і прысвечаных, напрыклад, вынішчэнню Амазоніі або татальнай дэпартацыі карэнных жыхароў, скажам, з Усходняй Прусіі ці Судэтаў. А каб не было ўсё дужа чорна, то канчаецца наш нумар, па законах галівудскіх фільмаў, хэпі-эндам — шчаслівым вяртаннем «Дадому».

Набор аўтараў сімптаматычны для ўсякага тоўстага сур'эзнага часопіса: побач з класікамі ці зоркамі з розных куткоў свету вы знойдзеце і некалькі зусім свежых імёнаў, што, вядома, сведчыць толькі на карысць апошніх. Вылучаць некага — няўдзячная справа, бо кожны чытач мае свае крытэры ацэнкі і ўпадабанні, а таму застаецца толькі падзякаваць усёй вялікай камандзе стваральнікаў нумара і пажадаць усім прыемнага і натхняльнага чытання.

Сяргей Смятрычэнка

